

valóság

Fábián Gergely

Húsz év az egészségügyi és szociális képzések szolgálatában

Idén ősszel ünnepli alapításának húsz éves évfordulóját a Debreceni Egyetem Egészségügyi Kara, hiszen 1990 szeptemberében tárta ki kapuit az első évfolyamok előtt. Akkor két szakon, 60 hallgató kezdhette meg tanulmányait a megye legfiatalabb felsőoktatási intézményében. 2010 azonban nemcsak a kar születésnapját jelenti. Sajátságosan kettős jubileumról van szó, mivel az első tíz évet követően, amíg az intézmény a Debreceni Orvostudományi Egyetem főiskolája volt, 2000-ben létrejött az integrált Debreceni Egyetem, melynek a kar ma is szerves része.

Az alapítás és a kezdeti lépések

Az alapítók egy köre bizonyosan 22 évesnek tartaná az intézményt, mivel a főiskola létrehozásának terve már 1988 nyarán megszületett, igaz ekkor még csak elképzelések léteztek a „folyamat jelleggel” kiépítendő főiskoláról és az is bizonytalan volt, milyen szakok indulhatnak majd. A szervezőmunka egy időben, több szálon is elindult. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Tanács részéről Gyúró Imre, az akkori elnökhelyettes, a főiskola egyik legfőbb patrónusa és dr. Lukácskó Zsolt, az intézmény későbbi főigazgatója kezdték meg a tárgyalásokat az illetékes minisztériummal, annak szakbizottságaival, illetve a DOTE vezetésével. Az ötlet gyakorlatilag mindenhol támogatókra talált, hiszen 1989. július 14-én már a megvalósítás konkrét lépéseiről egyeztettek Nyíregyházán az egyes szervezetek képviselői. Az anyaegyetemet nemcsak prof. dr. Leövey András rektor képviselte, hanem az általa kinevezett rektori biztos, prof. dr. Karmazsin László, aki a későbbiekben a Diplomás Ápoló szak egyik alapítója, illetve a védőnőképzés felelős vezetője is lett. A megyét továbbra is Gyúró Imre elnökhelyettes képviselte, aki nemcsak az alapításnál segítette az intézmény munkáját, hanem a következő évtizedekben is. Őt a főiskolán mindenki „Imre bácsiként” emlegette és emlegeti, ami jól jelképezi bensőséges viszonyát az intézménnyel és annak oktatói karával.

A tárgyalásokba ekkor már bekapcsolódott Nyíregyháza város is, pontosabban Csabai Lászlóné tanácselnök, illetve az akkori Népjóléti Minisztérium Szociális Szakképzési Bizottságának vezetőjeként dr. Ferge Zsuzsa, mivel ekkor született döntés arról, hogy Magyarországon is elindul a szociális munkás képzés, a minisztérium pedig helyet keresett az új szak számára az ország több városában.

A megállapodások szerint a gyakorlati képzés helyszínét a Jósa András Kórház és Rendelőintézet biztosította, így az alapítók között volt az intézmény akkori főigazgatója, dr. Vágvölgyi János is.

A sikeres egyeztetéseket, valamint az MSZMP vagyonának elosztásáról hozott parlamenti döntést követően még az év végén, december 28-án átadták a főiskola részére a párt Sóstói úti Oktatási Igazgatóságát.

Valószínűleg ma már kevesen tudják, hogy az eredeti tervek szerint ezt az épületet a Bessenyei György Tanárképző Főiskola kapta volna meg, hiszen Örökösföldön, a mai Zay Anna Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola mögötti üres területen éppen az egészségügyi főiskola számára készült el egy oktatási épület, azzal a céllal, hogy a későbbiekben integráltan működjenek a középfokú és a felsőfokú egészségügyi képzések. Az épület végül is más funkciót kapott, az akkori (ma már talán irigylésre méltó) demográfiai helyzetre való tekintettel hosszú ideig általános iskolaként működött, jelenleg pedig a Westsik Vilmos Élelmiszer-ipari Szakközép- és Szakiskolának ad helyet.

A kar Sóstói úti főépülete 1990-ben és felújítása után, napjainkban

A Sóstói úti épület átvételét nem sokkal megelőzve született meg az intézmény alapító okirata, amelyet az akkori jogszabályok értelmében, a még létező ágazati irányításnak megfelelően, a művelődési miniszterrel egyetértésben, a Szociális és Egészségügyi Minisztérium állított ki, dr. Csehák Judit népjóléti miniszter aláírásával. Az okirat szerint a főiskola 1990. szeptember 1-jei hatállyal került megalapításra, a Debreceni Orvostudományi Egyetemen, Nyíregyháza telephellyel.

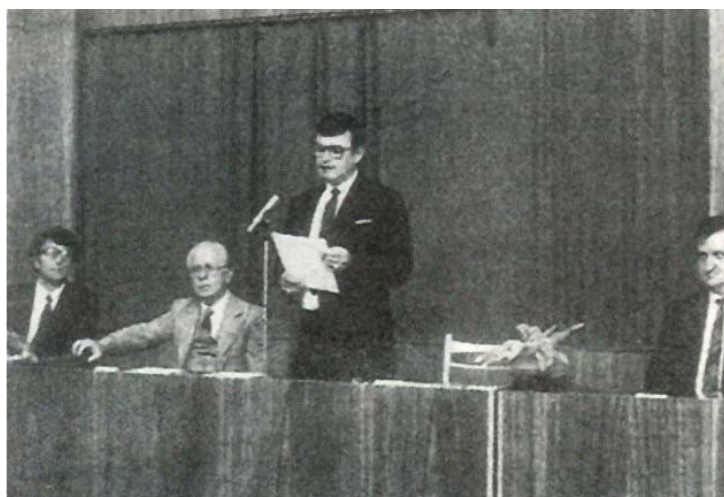
Az alapító okiratban foglaltak szerint a megye és Nyíregyháza város közösen biztosította a főiskola működésének épület-feltételeit, a DOTE garantálta a szakmai felügyeletet és az irányítást, a szakminisztérium pedig az oktatás költségeinek finanszírozását. Az intézmény megteremtésének egyértelmű céljai között az alábbiak szerepeltek:

- az egészségügy átalakításának igénye, a szükséges szakképzett munkaerő biztosítása
- az elmaradottnak minősített régió felemelkedésének előmozdítása
- a megyeszékhely felsőoktatási intézményi kínálatának bővítése
- a munkanélküliség csökkentése
- a szociális ellátás/gondoskodás színvonalának emelése

Mindezen előzményeket követően, 1990. szeptember 1-jén rendezték meg az első tanévnyitó ünnepséget, amely egyben az első főiskolai kari tanácsülés is volt. Az első tanítási nap szeptember 4-re esett, ekkor két szakon, a Védőnő- és

az Általános Szociális Munkás képzésben indult meg az oktatás 60 hallgatóval, 5 főállású oktatóval és 2 gazdasági-adminisztratív dolgozóval. A kezdetekkor a szakok élén ún. szakigazgatók álltak. Az induló képzések esetében dr. Lukácskó Zsolt (Általános Szociális Munkás szak) és dr. Orosz-Tóth Miklós (Védőnő szak) voltak a vezetők, akik nemcsak a szakokat irányítottak, hanem adott időszakokban a főiskola főigazgatói posztját is betöltötték.

A főiskola létrejötté széleskörű összefogás eredménye volt, ahogyan később dr. Gergely Lajos, a DOTE rektora egyik nyilatkozatában megállapította: *„Optimális modellje egy olyan intézmény születésének, amelyet egységes társadalmi igény és a szükséglet harmonikus együtthatása hívott létre”.*

Az első tanévnyitó ünnepség 1990-ben. Az elnökség tagjai (balról jobbra): dr. Réthelyi Miklós, a Népjóléti Minisztérium főosztályvezetője, dr. Leövey András, a Debreceni Orvostudományi Egyetem rektora, dr. Lukácskó Zsolt főigazgató és dr. Székely Gábor a Bessenyei György Tanárképző Főiskola főigazgatója

Az első évtized – a képzési kínálat bővülése

Már az első tanév során kialakultak azok az elképzelések, hogyan, milyen ütemezéssel és mely képzések kerüljenek engedélyeztetésre a képzési kínálat bővítésére. A terveket kifejezetten gyors ütemben sikerült megvalósítani, hiszen 1991 szeptemberében már egy új szak fogadhatott hallgatókat. Ez volt a hazánkban akkor még ismeretlen és új képzésnek számító Egészségügyi Ügyvitelszervező képzés, amely alapvetően az egyre rohamosabban fejlődő egészségügyi informatika ismereteire képezte a hallgatókat. A szak alapító vezetői dr. Szegedi János főorvos és dr. Zagyai Bertalan voltak.

1990 és 1999 között négy újabb képzést indított az intézmény. 1993-ban a Diplomás Ápoló szak (alapító vezetői prof. dr. Karmazsin László és dr. Kovács Árpád), 1997-ben az Orvosdiagnosztikai Laboratóriumi Analitikus szak (prof. dr. Muszbek László akadémikus vezetésével), 1998-ban a Mentőtiszt képzés (dr. Szép Imre irányításával), 1999-ben pedig a Gyógytornász képzés (prof. dr. Szepesi Kálmán és dr. Gomez Roberto vezetésével) fogadhatott hallgatókat.

1993 a védőnő képzés életében is jelentős változást hozott, hiszen ekkor vált négy éves főiskolai képzéssé, a korábbi három éves szisztéma helyett.

Az újonnan indított szakok közül négy olyan is szerepelt a főiskola kínálatában, amelyek korábban nem léteztek Magyarországon, így az első évtized az igazi „üttörőmunka” jegyében telt. A tantervek kialakítása nemzetközi minták alapján történt, ez a munka azonban nemcsak egy egyszerű adaptációt jelentett, hanem személyes konzultációkat is olyan neves külföldi szakemberekkel, akik vállalták, hogy a helyszínen segítik a curriculumok kidolgozását.

Az első évekre így a nemzetközi kapcsolatok igen széles körű és rendkívül gyors bővülése is jellemző volt. Már az Általános Szociális Munkás szak indításában is jelentős szerepet vállaltak amerikai és német szakértők, akik nemzetközi ösztöndíjak és pályázati programok támogatásával hosszú hónapokat töltöttek az intézményben. Hasonló módon került kialakításra az Egészségügyi Ügyvitelszervező képzés tanterve, amelyben főleg amerikai és holland szakértők vettek részt, illetve a Diplomás Ápoló szak programja. Ez utóbbi esetében már nemcsak tengerentúli szakértők segítették a munkát, hanem több európai ország képviselői is, illetve egy olyan nemzetközi, az egyes kormányok közötti megállapodáson alapuló tantervfejlesztő program, amely egységesítette az egyes országok tanterveit és képzési szintjeit.

Ennek a fejlesztő munkának számos eredménye lett. Egyrésztől mind az oktatók, mind a hallgatók számára természetessé vált, hogy külföldi szakértők, vendégoktatók folyamatosan jelen vannak a képzésekben, másrésztől magától értetődővé vált, hogy az oktatók és a hallgatók egyaránt részt vehetnek nemzetközi tanulmányutakon, külföldi részképzésen és vendégoktatáson, jóval a Bologna-folyamat és az uniós csatlakozás előtt. A kormányközi támogatásnak és megállapodásoknak köszönhetően olyan képzési programok kerültek bevezetésre, amelyek eredményeképpen az egészségügyi képzési területen szerzett hazai diplomák már ekkor automatikusan elfogadottak voltak a világ legtöbb országában.

A képzési kínálat bővülése természetesen jár együtt a hallgatói létszám dinamikus bővülésével. Az intézmény néhány év után már helyhiánnyal küzdött, hiszen a Sóstói úti épület egyre szűkösebbnek bizonyult. A kezdeti időszakban az épület ugyanis nemcsak oktatási épületként funkcionált, itt került kialakításra a főiskola kollégiuma is, amely 50 fő befogadását tette lehetővé. Természetes látvány volt, hogy a hallgatók papucsban járnak az órákra. Ahogyan arra Vitál Attila, a Hallgatói Önkormányzat második elnöke egyik írásában utalt, a nyíregyházi diákok igencsak irigyelték kollégista társaikat, *„hiszen az órák kezdete előtt elegendő volt öt perccel hamarabb ébredniük, s a lyukas óráikat a saját ágyukban tölthették. Mondhatom családias volt a légkör, néhány hét alatt valamennyien ismertük egymást.”*

Az elhelyezési gondok megoldására a főiskola vezetése tárgyalásokat kezdett a megye és a város vezetőivel, melynek eredményeképpen az intézmény kollégiumi célra megkapta a Bethlen Gábor utcán lévő, és korábban a Kelet-Magyarországi Állami Építőipari Vállalat munkásszállójaként működő épületegyüttest, oly módon, hogy az épületet 1992-ben Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Közgyűlése és Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata fele-fele részben megvásárolta a Debreceni Orvostudományi Egyetem részére és átadta a karnak. Az új kollégium kialakítása, bővítése és átalakítása 1992 és 1998 között zajlott le. Azonnali átalakítással 150 fő elhelyezésére nyílt lehetőség, majd 1995-ben tetőtér beépítéssel újabb 54 férőhellyel bővült a létesítmény. 1998-ban a korábbi konyhai rész átalakításával újabb 50 fő elhelyezésére nyílt lehetőség.

A KEMÉV munkásszállója az átadás előtt és a kollégium jelenlegi formájában

Az évtized során hasonló ütemben folyt a tanügyi épületegyüttes átalakítása és bővítése. Elkészült a Sóstói úti épület rekonstrukciója és tetőtér-beépítése, amellyel megszületett a „főépület” ma ismert arculata, illetve a megyei önkormányzat 1997 év végi döntése alapján a korábbi Gyermekek és Ifjúságvédő Intézet szomszédos épületének átadása is lezajlott. Ez az épület eredetileg bentlakásos gyermekotthon volt, melyet a gyermekvédelem megváltozott jogszabályi feltételrendszere miatt a megye megszüntetett, így az átadás nem zavarta meg az intézmény működését.

Az épület elég leromlott és elhanyagolt állapotban volt, amit a kar 1999-ben saját erőből, tetőtér-ráépítéssel felújított. Az alapterület jelentősen bővült, itt kaptak elhelyezést a mentőtiszt, az ápoló és a védőnő képzések speciális szaktantermei, az új könyvtár és az ebédlő.

A képzési kínálat és az infrastruktúra bővítésének időszakában esett át az intézmény az első akkreditáción is, 1996-ban. A minősítés sikeres volt, az Országos Akkreditációs Bizottság kiválóra értékelte a kar munkáját, európai színvonalúnak és iskolateremtőnek minősítve azt. Különös súlyt adott ennek a véleménynek az, hogy a neves tudósokból álló Látogató Bizottságot dr. Vizi E. Szilveszter a Magyar Tudományos Akadémia akkori alelnöke, orvos-akadémikus vezette.

A GYIVI korábbi gyermekotthona az átvételkor, illetve a felújítás után, a tanügyi épületek bővítésekor

Az ezredforduló változásai, strukturális átalakítások és a minőségi fejlesztés lehetőségei

A képzésfejlesztés közel egy évtizedének lendületét megtörték azok az átalakítások, amelyek alapjaiban változtatták meg a hazai felsőoktatási rendszert. Az 1998-ban megválasztott kormány programjába foglalta a felsőoktatási intézmények átalakítását, pontosabban integrációját. Az első döntések alapján az egészségügyi főiskola a létrehozandó Nyiregyházi Főiskola részeként működött volna tovább. Ez a döntés erőteljes ellenkezést váltott ki nemcsak a karon, hanem az anyaegyetemen, illetve a legkülönbözőbb szakmai szervezeteknél is. Az Egészségügyi Minisztérium is tiltakozását fejezte ki, hivatalos állásfoglalása szerint ugyanis egészségügyi felsőoktatás nem létezhet orvostudományi egyetemi háttér nélkül, illetve egységes rendszerként értelmezve a gyógyítást és az egészségügyi képzést annak közös struktúrában kell működnie, biztosítva a szakmai irányítást, a képzés és a minőségbiztosítás teljes összhangját. A Magyar Akkreditációs Bizottság, a Felsőoktatási Tudományos Tanács, az Egészségügyi Tudományos Tanács, a Magyar Rektori Konferencia szintén az elképzelés ellen foglalt állást. Az igen széleskörű tiltakozás hatására az Oktatási Minisztérium végül felülbíráltá álláspontját, így az intézmény az integrált Debreceni Egyetem Egészségügyi Főiskolai Karaként működött tovább 2000. szeptember elejétől.

A strukturális átalakítások sorát bővítette a felsőoktatási rendszer európai reformja, ideértve a kreditrendszer bevezetését és a Bologna-dekrétum aláírását 1999-ben. Ehhez társult hazánkban az új felsőoktatási törvény, illetve annak elfogadásával párhuzamosan a finanszírozási rendszer átalakítása. A Bologna-folyamathoz társulva Magyarországon jelentősen megváltozott a szakok (az új definíciók szerint az alapképzések) struktúrája is, így a 2000 és 2006 közötti időszak az intézmény esetében alapvetően a szerkezeti átállás jegyében telt. A korábban önálló szakként működő képzések nagyobb alapszakokká integrálódtak, több szakirány definiálásával. Így alakult ki a karon a ma is működő új képzési struktúra, amely négy alapszakot és összességében 7 szakirányt jelent, amelyek a következők: Ápolás és betegellátás alapszak (szakirányok: ápoló, szülésznő, mentőtiszt); Egészségügyi Gondozás és Prevenció alapszak (szakirány: védőnő); Egészségügyi Szervező Alapszak (szakirányok: egészségügyi ügyvitelszervező, egészségbiztosítás, egészségturizmus); Szociális Munka Alapszak (szakirányok nélkül)

Bár a Bologna-folyamat hazánkban az egészségtudományi képzéseket abban az értelemben nem érintette, hogy rövidült volna a képzési idő (továbbra is nyolcféléves képzésekről van szó, szemben a Bologna által definiált 3+2 éves, osztott képzési rendszerrel, amelyben a hároméves alapképzésekre épülnek rá a kétéves, egyetemi diplomát adó mesterképzések), a karon folyó képzések integrált tanterveit ki kellett dolgozni, illetve minden képzést mint „bolognai alapszakot” újra kellett akkreditáltatni.

A szakai akkreditációval szinte egy időben, 2006-ban került sor az újabb intézményi akkreditációra is, amely már sokkal részletesebb és szigorúbb volt, mint tíz évvel azelőtti elődje. A kar mindkét folyamatot sikeresen lebonyolította, újra kiváló minősítést kapott, így az új struktúra kialakítása után ismét elérkezett az idő, amikor újra a jövő tervezése vált a legfontosabb stratégiai feladattá.

Az intézmény elsősorban a Bologna-rendszerben meglévő lehetőségeket igyekezett kihasználni. Bár az új egységes európai rendszer bevezetése óta a viták kereszt-

tűzésben áll, nemzetközi szinten is, és újragondolása is egyre aktuálisabbnak tűnik, a hazai polémiákban a strukturális kérdések sajátosan keveredtek a finanszírozási anomáliákkal, illetve az egyre tömegesebbé váló felsőoktatás problémáival, ami megnehezítette a tisztán a szerkezeti változásokra vonatkozó párbeszéd kialakulását. Sok hazai intézmény kényszerként és hátrányként élte meg a változásokat és gyakran elmerült a végeérhetetlennek tűnő vitákban, fórumokban.

A kar, amennyire arra mód és lehetőség volt, próbálta elkerülni ezeket a vitákat, igyekezett önálló és az intézmény sajátosságait is figyelembe vevő stratégiai tervet kidolgozni. Ehhez számos tényezőt kellett számba venni, amelyekről már ekkor tudható volt, hogy jelentősen befolyásolják majd a felsőoktatás helyzetét. Ilyen körülmény hazánk demográfiai helyzete, a rendszer finanszírozásának permanens nehézségei, az egyre szigorúbb akkreditációs követelmények és az uniós tagságból is származó erőteljes nemzetközi kihívások. A stratégia központi eleme a már kialakult alapszaki struktúrára épülő speciális mesterszakok és továbbképzési programok kidolgozása volt, amelyben az alapképzés tartalmi fejlesztése természetes és folyamatos feladat, a mesterképzések esetében pedig kizárólag a kar profiljához illeszkedő, lehetőleg újdonság értékű képzések bevezetése volt. Ez egyben a kezdetekhez való visszanyúlást is jelentette, az „úttörő” szerep újralátalását, hiszen az intézmény olyan mesterszakok és szakirányú továbbképzések indítását tűzte ki célul, amelyek korábban nem léteztek Magyarországon, ugyanakkor az évtized második felében már érzékelhető volt az irántuk megnyilvánuló szakmai és munkaerő-piaci kereslet.¹

A stratégiai elképzeléseket siker koronázta. 2007-ben a kar alapította meg az Egészségügyi szociális munka elnevezésű mesterszakot, amely korábban nem létezett hazánkban, 2008-ban pedig országosan a harmadik legnépszerűbb mesterképzés volt az első helyes jelentkezések alapján. 2010 szeptemberében indította útjára az intézmény az Ápolás mesterszakot, 2011 februárjában pedig egy igen speciális mesterképzést indít, a Szociális Munka és Szociális Gazdaság elnevezésű nemzetközi közös képzést, amely 9 európai egyetem együttműködésében valósul meg. A szak ún. joint képzés, amelynek végén a hallgatók nemzeti és közös diplomát is kapnak, mivel a curriculum egységes minden közreműködő intézményben. A SOWOSEC (Social Work and Social Economy) képzés Magyarország első akkreditált nemzetközi közös képzése. Az egyetemi diploma kiadására való jogosultság megszerzése után az intézmény elnevezése is módosult, ma a Debreceni Egyetem Egészségügyi Karaként működik.

A sikerek mögött a minőségi fejlesztésre koncentráló stratégia áll. A nemzetközi kapcsolatok továbbra is természetesekek, sőt jelentősen bővültek az utóbbi években. A kar jelenleg 40 nemzetközi bilaterális együttműködési szerződéssel rendelkezik. Jelentősen bővült a tudományos minősítéssel rendelkező oktatók száma és aránya. Közülük ketten rendelkeznek MTA doktora címmel, négyen habilitált doktorok.

1. Az új képzések akkreditációjánál igen szigorú követelményeknek kell megfelelni hazánkban. Elsőként ún. szakalapítási kérelmet kell benyújtani, amelyet elsőként a Magyar Akkreditációs Bizottság bírál el, majd pozitív eredmény esetén az illetékes minisztérium is véleményez, illetve engedélyez. A dokumentációban alapvetően azt kell bizonyítani, hogy a képzésre igény van az adott szakmai területen, illetve pontosan és részletesen be kell mutatni a kialakítani kívánt kompetenciákat, képzési tartalmakat, stb. Az engedély kiadása után az adott felsőoktatási intézménynek újabb akkreditációs dokumentációt kell benyújtania, egy ún. szakindítási kérelem formájában, amelyben alapvetően azt kell bizonyítani, hogy minden szempontból alkalmas az adott képzés lebonyolítására. Ennek értelmében számos intézmény választja azt az utat, hogy „csak” szakindítási kérelmet nyújt be már megalapított képzésekre, mivel annak engedélyeztetése sok szempontból egyszerűbb és gyorsabb folyamat. Summa summarum a végeredmény pedig ugyanaz.

Speciális képzések természetesen sajátos szakirodalmi háttérrel is megkívánnak, ezért a kar megalapította az Egészségügyi kari jegyzetek sorozatot, az Egészségügyi szociális munka könyvtára elnevezésű szakkönyvsorozatát, illetve a Tudományos Közlemények című kiadványsorozatát. A karon létrehozott Gerontológiai Tudományos Koordinációs Központ adja ki a szakmai-tudományos szempontból is hiánypótló Magyar Gerontológia című folyóiratot, a húsz éves jubileum alkalmából pedig útjára indult a kari Acta-sorozat, Acta Medicinae et Sociologica címmel. Néhány évvel ezelőtt a kar oktatóinak kezdeményezésére valósult meg a Nyíregyházi Doktorandusz Konferencia, amely minden évben megrendezésre kerül, a három nyíregyházi felsőoktatási intézmény közös szervezésében. A minőségbiztosítás érdekében a kar bevezette az ISO rendszert.

Az utóbbi néhány évben az infrastruktúra további bővítése is sikeres volt. Átadák a Zilahi-termet (névadója, dr. Zilahi József a megyei közgyűlés elnökeként számos esetben támogatta az intézmény fejlesztési elképzeléseit, ezért is őrzi nevét a kar egyik legújabb és talán egyik legrepresentatívabb terme), pályázati támogatással felépült a „torony”, több, a legkorszerűbb eszközökkel felszerelt előadóteremmel, és „új” épületbe költözhetett a dékáni hivatal, valamint a gazdasági-adminisztrációs egység is, hiszen a megyei önkormányzat átadta a korábbi püspöki palotát is a karnak. Mára korszerű, minden igényt kielégítő „mini-campus” várja az oktatókat és hallgatókat.

Húsz év természetesen nem igazán hosszú idő egy intézmény életében, hiszen éppen csak kilépett a kamaszkorból, és a felnőtté válás küszöbén áll. Az eddigi tapasztalatok azonban arra utalnak, hogy fiatal felnőttként, a folyamatosan változó körülmények ellenére is egyre biztosabban megáll a saját lábán, ami biztató lehet akár a távoli jövőt érintően is.

Nyíregyháza a távoli jövőben (nem húsz, hanem 200 év múlva) az Egészségügyi Kar épületegyüttesével

**A DE Egészségügyi Karának gerundiuma,
Nagy Lajos Imre szobrászművész alkotása (2010)**